

16. DERS - الدَّرْسُ السَّادِسَ عَشَرَ

SORU EDATLARI أَدَوَاتُ الإِسْتِفْهَامِ

* Soru edatları, soru harfleri ve soru isimleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır:

a. Soru harfleri: حُرُوفُ الإِسْتِفْهَامِ

أ، هَلْ

b. Soru isimleri: أَسْمَاءُ الإِسْتِفْهَامِ

مَنْ - مَا - مَاذَا - أَيْنَ - لِمَاذَا - مَتَى - كَيْفَ - كَمْ - أَيُّ - أَيَّانَ - أَنَّى - أَلَا - أَلَمْ - أَلَيْسَ

* Soru edatları her zaman cümlelerin başında yer alırlar.

* Soru isimleri, cümlelerin herhangi bir ögesi olabilir. هَلْ ve أ soru harfleri cümlelerin bir ögesi değildir.

هَلْ - أ - Mı, mi, mu, mü?

أَنْتَ طَالِبٌ جَدِيدٌ؟ Sen yeni bir öğrenci misin?

أَحْضَرَ عُمَرُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ؟ Ömer okuldan geldi mi?

هَلْ تَقْرَأُ؟ Sen okuyor musun?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى؟ Musa'nın haberi sana geldi mi?

* Eğer soruya olumlu cevap verilecekse نَعَمْ ile cevap verilir:

أَفْهَمْتَ الْمَوْضُوعَ؟ Konuyu anladın mı?

نَعَمْ، فَهَمْتُ الْمَوْضُوعَ. Evet, konuyu anladım.

هَلْ تَسْتَعِدُّ لِلْإِمْتِحَانِ؟ Sınava hazırlanıyor musun?

نَعَمْ، أَسْتَعِدُّ لِلْإِمْتِحَانِ. Evet, sınava hazırlanıyorum.

* Eğer soruya olumsuz cevap verilecekse لَا ile cevap verilir:

أَفْهَمْتَ الْمَوْضُوعَ؟ Konuyu anladın mı?

لَا، لَمْ أَفْهَمْ الْمَوْضُوعَ. Hayır, konuyu anlamadım.

هَلْ تَسْتَعِدُّ لِلْإِمْتِحَانِ؟ Sınava hazırlanıyor musun?

لَا، مَا أَسْتَعِدُّ لِلْإِمْتِحَانِ. Hayır, sınava hazırlanmıyorum.

* Soru, olumsuz soru cümlesi ise:

أَ مَا ذَهَبَ خَالِدٌ؟ Halid gitmedi mi?

Olumsuz soru cümlesine, olumlu cevap **بَلَى** ile verilir:

بَلَى، ذَهَبَ خَالِدٌ. Bilakis, Halid gitti.

Olumsuz soru cümlesine, olumsuz cevap **نَعَمْ** ile verilir:

نَعَمْ، مَا ذَهَبَ خَالِدٌ؟ Evet, Halid gitmedi.

* Olumsuz sorularda, soru harfi olan **أَ** den sonra mutlaka **لَنْ** ، **لَيْسَ** ، **مَا** ، **لَمْ** gibi cümleye olumsuzluk kazandıran bir olumsuzluk (nefiy) edatı bulunur. Olumsuz sorulara verilecek cevap olumluysa **بَلَى** edatı ile başlanır ve cümle olumlu kurulur. Eğer cevap olumsuz ise **نَعَمْ** edatı ile başlanır ve cümle mutlaka olumsuz kurulur. Bu soru türünde **لَا** olumsuzluk harfi kullanılmaz.

* Soru edatları, harf-i cer aldıklarında yeni anlamlar kazanırlar:

مِمَّا نeden Kimin لِمَنْ Kimin بِكُمْ Kaça

* Evet veya hayır cevabı gerektirmeyen sorularda, soru harfi olan hemze (**أَ**) ile birlikte (**أَمْ**) edatı kullanılır.

أَمْ مُدْرَسٌ أَنْتَ أَمْ مُهَنْدِسٌ؟ Sen öğretmen misin yoksa mühendis mi?

أَنَا مُدْرَسٌ. Ben bir öğretmenim.

أَنَا مُهَنْدِسٌ. Ben bir mühendisim.

* (**أَ**) Soru harfi, hem olumlu hem olumsuz soru cümlelerinde kullanılır.

* **هَلْ** Soru harfi, sadece olumlu soru cümlelerinde kullanılır.

* (**أَ**) Soru harfinden sonra, harf-i tarifli (**ال**) bir kelime gelirse, iki harf birleştirilerek tek harf şeklinde yazılır ve bu harfin üzerine, bir elif miktarı uzatıldığını gösteren (**~**) med işareti konur.

أَلْيَوْمَ تُسَافِرُونَ؟ - أَلْيَوْمَ تُسَافِرُونَ؟ Bugün gittiniz mi?

* (**هَلْ**) Soru harfinden sonra, harf-i tarifli (**ال**) bir kelime gelirse, kesra ile geçiş yapılır.

هَلِ الْمَدْرَسَةُ بَعِيدَةٌ؟ - هَلِ الْمَدْرَسَةُ بَعِيدَةٌ؟

مَنْ Kim, kimin, kime, kimseler, hangisi

İnsanlar için kullanılır.

مَنْ أَنْتَ؟ Sen kimsin?

مَنْ حَضَرَ مِنَ الزُّمَلَاءِ؟ Arkadaşlardan kim geldi?

مَنْ أَضَلَّكُمْ عَنِ الْحَقِّ؟ Sizi haktan kim saptırdı?

مَنْ Soru edatı, cümlede mubteda, haber, mefûlun bih, muzâfun ileyh vs. gibi öge olabilir:

مَنْ ذَهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ Okula kim gitti?

مَنْ Mubtedadır.

عَلِيٌّ ذَهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ < ذَهَبَ عَلِيٌّ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Okula Ali gitti.
مَنْ هَذَا؟ Bu kim?

مَنْ Haberdir.

هَذَا مُحَمَّدٌ. Bu Muhammet'tir.

مَنْ Sorusunun karşılığı olan مُحَمَّدٌ cümlede haber konumundadır.

مَنْ رَأَيْتَ الْيَوْمَ؟ Bugün kimi gördün?

مَنْ Mefûlun bihtir.

رَأَيْتُ الْيَوْمَ عَلِيًّا. Bugün Ali'yi gördüm.

مَنْ Sorusunun karşılığı olan عَلِيًّا cümlede mefûlun bihi konumundadır.

قَمِيصٌ مَنِ هَذَا؟ Bu kimin gömleği?

مَنْ Muzâfun ileyhtir.

هَذَا قَمِيصٌ مُحَمَّدٍ. Bu Muhammed'in gömleğidir.

مَنْ Sorusunun karşılığı olan مُحَمَّدٍ cümlede muzâfun ileyh konumundadır.

مَا Ne, neyi, neye

Hem isim hem fiil cümlesinin başına gelir, akılsız varlıklar için kullanılır.

مَا قَرَأْتَ الْيَوْمَ؟ Bugün ne okudun?

مَا لُغَتُكَ؟ Senin dilin nedir?

مَا وَقَعَ إِلَى الْأَرْضِ؟ Yere ne düştü?

مَا Soru edatı cümlede mubteda, haber, mefûlun bih, muzâfun ileyh vs. Gibi öge olabilir.

* مَا Edatının başına ل harf-i ceri gelirse, anlamı niçin olur ve ism-i mevsûl olan مَا ile karıştırılmasın diye لِمَ şeklinde sonundaki elif düşürülerek yazılır. Eğer başında harf-i cer olduğu halde, sonunda elif varsa, o edat soru edatı değil, ism-i mevsûldür.

لِمَ خَرَجْتَ مِنَ الْفَصْلِ؟ Sınıftan niçin çıktın?

لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ؟ Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz?

عَرَفْتُ مَا عِنْدَكَ . Yanında olanı tanıdım .

مَا İsmi mevsûldür.

*Soru edatı olan مَا 'nın başına harf-i cer gelirse مَا 'nın elifi düşer:

بِ + مَا < بِمَ Ne ile مِنْ + مَا < مِمَّ Neden عَنِ + مَا < عَمَّ Neden
إِلَى + مَا < إِلَامَ -e kadar لِ + مَا < لِمَ Niçin عَلَى + مَا < عَلَامَ Ne üzere

* مَا İsim cümlesinin başına geldiği gibi Fiil cümlesinin başına da gelmektedir.

* Mazi fiilin başına daima مَا gelir.

مَاذَا Ne, neyi, neye

Yalnız fiil cümlesinin başına gelir, akılsız varlıklar için kullanılır.

مَاذَا تَفْعَلُ؟ Ne yapıyorsun?

مَاذَا أَكَلْتَ فِي الْفَطُورِ؟ Kahvaltıda ne yedin?

أَيْنَ Nere, nerede, nereye, nereden

Mekân sormada kullanılır.

أَيْنَ كِتَابُكَ؟ Kitabın nerede?

أَيْنَ تَسْكُنُ؟ Nerede oturuyorsun?

لِمَاذَا Niçin, neden

Sebepler için kullanılır.

لِمَاذَا تَبْكِي؟ Niçin ağlıyorsun?

لِمَاذَا خَرَجْتَ مِنَ الْفَصْلِ؟ Sınıftan niçin çıktın?

مَتَى Ne zaman

Zaman sormada kullanılır.

مَتَى حَضَرْتَ؟ Ne zaman geldin?

مَتَى نَصَرُ اللَّهُ؟ Allah'ın yardımını ne zaman?

كَيْفَ Nasıl

Durum bildirmek için kullanılır.

كَيْفَ حَالُكَ؟ Nasılsın?

كَيْفَ الْجَوُّ الْيَوْمَ؟ Bugün hava nasıl?

كَمْ Kaç, ne kadar

* كَمْ Sadece ismin başına gelir. Sayı sormada kullanılır. كَمْ'den sonra mufred mansûb bir isim gelir:

كَمْ كِتَابًا قَرَأْتَ؟ Kaç kitap okudun?

كَمْ يَوْمًا فِي الشَّهْرِ؟ Bir ayda kaç gün var?

أَيُّ Hangi, hangisi, hangileri

أَيُّ Seçmek veya göstermek için kullanılmaktadır. Kendisinden sonra mutlaka mecrûr, mufred ve nekra bir isim gelir.

أَيُّ مُدَّرِّسٍ فَلَفْضِلِ؟ Hangi hoca sınıftadır?

مِنْ أَيِّ بَلَدٍ أَنْتَ؟ Sen hangi ülkedensin?

* أَيُّ Mu'râbdır. Son harfinin harekesi cümle içindeki durumuna göre değişir. Kendisinden sonra gelen kelime kesretanlı olur. Daima muzâftır, ondan sonra gelen isim muzâfun iliyh olarak mecrûr olur. مَن، مَا، مَاذَا، أَيَّن، مَتَى yerine kullanılabilir.

أَيَّانَ Ne zaman

أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ؟ Din (Kıyamet) günü ne zaman?

أَيَّانَ تَرْجِعُ؟ Ne zaman döneceksin?

* Gelecek zaman için kullanılır. Mazi fiillerle kullanılmaz.

أَنَّى Nasıl, nerede, nereden, ne kadar

Mekân veya durum bildirir.

يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا؟ (Mekân) Ey Meryem bu sana nereden (geldi)?

أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا؟ (Durum) Allah bunu ölümünden sonra nasıl diriltir?

Olumsuz Sorular

أَلَيْسَ Değil mi?

أَلَيْسَ هَذَا كَرِيمٌ؟ Bu Kerim değil mi?

أَلَا Ma(yacak) -Maz mısın?

أَلَا تَلْعَبُ مَعَنَا؟ Bizimle oynamayacak mısın?

أَلَمْ Ma(di)

أَلَمْ تَسْمَعْ الْأُسْتَاذَ؟ Öğretmeni duymadın mı?